

پتانسیل های مناطق روستایی در جذب گردشگر

(مطالعه ی موردی:شهرستان طالقان)

ام البنین رضاخانی

دانشجوی کارشناسی مدیریت جهانگردی - دانشگاه غیرانتفاعی علم و فرهنگ تهران

E-mail: b.rezakhani۷۴@gmail.com

چکیده:

منطقه طالقان واقع در شمال غربی تهران بزرگ و یکی از بخشهای فرمانداری ساوجبلاغ در استان تهران با قدمت تاریخی بیش از هزار سال می باشد. این منطقه دارای جاذبه های گردشگری فراوانی می باشد ، در بررسی های صورت گرفته در منطقه گردشگری روستایی از متغیر های بنیادی توسعه اقتصادی این منطقه به حساب می آید که هدف آن توانمند سازی جامعه روستایی از منابع اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی می باشد. در این پژوهش به بررسی خصوصیات گردشگری طالقان ، راهکار هایی برای شناسایی بیشتر منطقه برای پیشبرد هرچه بهتر اهداف اقتصادی می گردد. با در نظر گرفتن اینکه گردشگری روستایی از ارکان اصلی در مقوله توسعه ی اقتصادی و فرهنگی واجتماعی منطقه است ، مطالعه موردی شهرستان طالقان حاوی این نتیجه است که با توجه به پتانسیل های قابل توجه این منطقه در جذب گردشگر ، موانع فراوانی در منطقه و شناسایی آن حتی در داخل ایران دیده می شود. راهکار هایی همه جانبه از جمله سیاست گذاری های نهاد های اجرائی گوناگون برای فراهم ساختن بستر امکانات مناسب برای حضور و جذب گردشگران ارائه می گردد. روش تحقیق حاضر توصیفی - تحلیلی است و به منظور جمع آوری اطلاعات از روش اسنادی ، کتابخانه ای و مطالعات میدانی گردآوری شده است.

واژگان کلیدی: گردشگری ، گردشگری روستایی ، پتانسیل های مناطق روستایی ، منطقه طالقان

۱- مقدمه:

در عصر حاضر گردشگری به عنوان یک مقوله ی مهم در عرصه ی بین المللی ظاهر گردیده است. بسیاری از تحلیلگران اقتصادی بر این باورند که صنعت گردشگری با ایجاد ۱۰۰ میلیون شغل مستقیم، پس از صنایع نفت و خودروسازی در ردیف سوم صنایع مهم جهان قرار گرفته است و حتی انتظار می رود با افزایش حجم مسافرتها و رونق گردشگری در کشور های مختلف، در سال های آینده بر اهمیت این صنعت بیش از پیش افزوده شود (چهاربالش، ۱۳۸۹).

یکی از عواملی که سبب میگردد جذب گردشگردر برخی از فصول سال و اغلب کشور ها سیری نزولی داشته باشد، فصلی بودن گردشگری است اما ایران کشوری چهار فصل است، و نیز از موقعیت جغرافیایی خوبی برخوردار است همین ویژگی سبب شده تا توجه سرمایه گذاران متعددی را جلب کند این ویژگی سبب می شود تا گردشگران با همه ی سلايق وانگیزه ها پردازش ویژه ای به منطقه کنند. جاذبه های ایران آن قدر متنوع است که تقریبا برای هر سلیقه ای انگیزه کافی برای سفر بدین کشور را بوجود می آورد (نصیری زاده و همکاران، ۱۳۸۲).

یکی از بخش های مهیج با پتانسیل بالا و قابل رشد گردشگری، گردشگری روستایی است و توسعه آن از دهه ۱۹۵۰ بدین سو قابل مشاهده است. روستا ها دارای مناطق بکر موقعیت جغرافیایی مناسب، منظره های جذاب، آثار تاریخی و فرهنگی هستند که از جمله عوامل موثر در پتانسیل های گردشگری روستایی است. یکی از عوامل موثر در کاهش فقر روستا ها، جلوگیری از مهاجرت بومیان و نیز رشد اقتصادی مناطق روستایی، توسعه ی گردشگری روستایی است.

اقتصاد روستاها اغلب وابسته به کشاورزی است و با توجه به محدودیت ها و آسیب پذیری های آن، توسعه ی گردشگری می تواند کمک شایانی در بهبود شرایط زندگی روستاییان، اشتغال زایی، تنزیل شکاف نواحی شهری و روستایی، افزایش خدمات رفاهی و بهداشتی و توسعه ی زیرساخت ها کند.

گردشگری در سطح محلی می تواند برای صاحبان تجارت با سرمایه اندک، رشد اقتصادی ارگانیک فراهم کند و یک جایگزین بالقوه برای فعالیت های در روستا و کارگران محلی ارائه دهد (هال، ۲۰۰۵). علاوه بر این گردشگری روستایی سبب ایجاد تجارت و کسب و کار های کوچک گردد. گردشگری روستایی در کنار فعالیت های روستایی مانند کشاورزی تاثیر مطلوبی داشته و موجب کسب درآمد های جانبی قابل توجهی برای خانوار های کشاورز میشود (ویلسون، ۲۰۰۱).

طبق بیانیه ی سازمان گردشگری کشور های مشترک المنافع در استرالیا:

گردشگری باعث ایجاد اشتغال می شود ، توسعه ناحیه ای را بر می انگیزاند ، پایه اقتصاد ناحیه ای را متنوع می سازد و با افولی که در بسیاری از فالیته های سنتی در نواحی روستایی و ناحیه ای صورت گرفته ، گردشگری فرصتی برای احیای نواحی روستایی و گسترش مزایای اجتماعی حاصل از آن را پیش رو می گذارد (بالتز ، ۲۰۰۱).

به طور کلی در زمینه ارتباط گردشگری و توسعه روستایی سه دیدگاه مطرح است: دیدگاه اول گردشگری را راهبردی برای توسعه روستایی می داند. بر اساس دیدگاه دوم ، گردشگری به عنوان سیاستی برای بازساخت سکونتگاه های روستایی مورد توجه قرار میگیرد. در دیدگاه سوم گردشگری روستایی به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار به شمار می رود (افتخاری و همکاران ، ۱۳۸۱).

علاوه بر محاسن یاد شده گردشگری روستایی می تواند آثار منفی بر جامعه میزبان داشته باشد از جمله تغییر چشم انداز روستا ، افزایش قیمت کالا و خدمات ، افزایش بی رویه و کاذب قیمت زمین و ایجاد تورم . که برای کاهش اثرات منفی نیاز به مدیریت اجرایی صحیح و فرهنگ سازی جامعه ی میزبان و برآورد ظرفیت قبل تحمل روستا می باشد.

۱-۲- روش تحقیق

شیوه پژوهش در این تحقیق توصیفی - تحلیلی است. به منظور جمع آوری اطلاعات از روش اسنادی ، کتابخانه ای و مطالعات میدانی گردآوری شده است، از این رو به بررسی گردشگری روستایی طالقان و عوامل موثر بر جذب گردشگر می پردازیم.

۱-۳- محدوده مورد مطالعه

منطقه سردسیر و کوهستانی طالقان واقع در شمال غربی تهران بزرگ و یکی از بخشهای فرمانداری ساوجبلاغ در استان تهران با قدمت تاریخی بیش از هزار سال می باشد بخش طالقان با مساحت ۱۳۲۵ کیلومتر مربع خود شامل سه دهستان بالا طالقان ، میان طالقان و پایین طالقان است. که شامل ۷۶ روستا میباشد. در سال ۱۳۶۸ هـ ش مرکز بخش طالقان ، یعنی شهرک جزء محدوده ی شهری محسوب میگردد. و با تأسیس شهرداری طالقان در این سال تلاش شده است ، خدمات شهری ضروری نیز در این محدوده ارائه شود. منطقه کوهستانی طالقان به صورت دره ای بزرگ از شرق به غرب و دره های کوچک متعدد شمالی و جنوبی در میانه جنوبی و رشته جبال سر به فلک کشیده البرز مرکزی در شمال غربی تهران قرار گرفته است. طالقان از سمت شمال مجاور روستاهای تنکابن و رودبار و از سمت جنوب به روستای شمالی شهرستان ساوجبلاغ محدود و منتهی می شود. جاده اصلی و آسفالت طالقان از طریق تهران، کرج، هشتگرد، آبیک، و زیاران به سمت شمال شرقی به مرکز طالقان به نام شهرک به طول ۱۴۰ کیلومتر و امتداد آن به روستاهای دیگر که اکثراً آسفالتی بوده و فاصله آنها تا شهرک از سه الی سی کیلومتر می باشد. طالقان که به بهشت ایران زمین معروف است ، دارای جاذبه های طبیعی ، فرهنگی و مذهبی می باشد.

عکس شماره (۱) نقشه طالقان و بخش های آن

۲- مبانی نظری

۲-۱ گردشگری روستایی

کنفرانس جهانی گردشگری روستایی در ۲۰۰۶، گردشگری روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی میداند که امکان بهره مندی از منابع طبیعی و جاذبه های طبیعت را همراه با شرکت در زندگی روستایی (کار در مزرعه کشاورزی) فراهم می آورد (رضوانی، ۱۳۸۷: ۳۷).

سازمان تجارت جهانی (۱۹۹۶) عمده کارکرد های توریسم روستایی را برای برآوردن دو هدف زیر می داند.

الف) افزایش ظرفیت اقتصاد جوامع روستایی برای نوآوری و توسعه منابع انسانی با جلب سرمایه گذاری در این مناطق و متنوع کردن ساخت و کارکرد های اقتصادی جوامع روستایی، ب) خروج مناطق روستایی از حالت انزوای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی موجود و اتصال اقتصاد مناطق روستایی کشور ها به اقتصاد منطقه ای، ملی و جهانی با توجه به فرآیند های رو به رشد جهانی شدن (مقصودی، ۱۳۸۳).

۲-۲ اثرات و پیامد های گردشگری روستایی

یکی از حوزه های اصلی مورد علاقه برای جغرافی دان ها و همچنین دیگر محققان گردشگری، اثرات گردشگری و تفریحات بر جامعه مقصد است (Hall and Page ۲۰۰۲: ۲۲۵).

پیامد های گردشگری شامل اثرات اقتصادی ، زیست میحطی و اجتماعی و فرهنگی می باشد که این اثرات جدا از یکدیگر نیستند و با یکدیگر در تعاملند و بر هم اثر میگذارند.

۲-۱- آثار اقتصادی

هدف از توسعه ی گردشگری در سطوح بین المللی و ملی ، امکان توسعه اقتصادی و اجتماعی مقصد است. به همین دلیل اکثر کشورها به اهمیت گردشگری در اقتصاد جهانی از نظر نقش آن در درآمد و اشتغال تاکید کرده اند. برآورد ها نشان می دهد گردشگری به عنوان بزرگترین صنعت جهان ، ارزش افزوده ای در حدود ۳/۴ تریلیون دلار دارد و ۱۰/۴ درصد اشتغال جهان را شامل می شود (WTTC ۱۹۹۴).

با وجود اینکه گردشگری روستایی نسبت کمی از بازار های اقتصادی را به خود اختصاص می دهد ولی سهم بسزایی را در اقتصاد نواحی روستایی دارد. بطور مثال گردشگری روستایی در انگلستان در سال ۱۹۹۵ ، سالانه حدود ۹ میلیارد پوند ارزش اقتصادی داشته و در برخی نواحی ، منبع قابل اشتغال بوده است (رضوانی ، ۹۱ ، ۱۳۸۷).

آثار اقتصادی را می توان در مورد آثار درآمدی و اشتغال زایی نیز ذکر کرد

-آثار درآمدی:

جذب گردشگر در مناطق روستایی می تواند موجب بکارگیری افراد بومی جهت به خدمت گرفتن آنها برای تولید و عرضه ی خدمات گردد و همچنین موجب استعداد یابی و کشف منابع بالقوه گردد. هنگامی که گردشگر در مناطق روستایی پول خرج میکند باعث ایجاد درآمد برای افراد و اقدام به توسعه ی زیر ساخت ها و افزایش روستاها می گردد نتیجه ی این اعمال سبب میشود تا فرآیند گردش پول در مناطق روستایی تسریع یابد و سطحی از تعادل اقتصادی برقرار شود.

گردشگری به شکوفایی اقتصاد روستایی و ایجاد راهی برای عرضه تولیدات محلی و ایجاد ارزش افزوده بسیار کمک می کند (Augustin ۱۹۹۸).

-آثار اشتغال زایی:

گردشگری ، صنعتی است که می تواند مشاغل فراوانی را در زمینه های متنوع ایجاد کند و در برخی از زمینه های ساده الزامی به وجود نیروی کار متخصص و ماهر نیست و میتوان افراد نیمه ماهر و یا ساده را نیز به کار گرفت. اشتغال زایی در صنعت گردشگری از مهاجرت افراد بومی به سمت کلان شهرها و بیکاری و پیامد های ناشی از آن (اعتیاد ، فساد ، فحشا ، ...) و در نهایت فقر روستاها جلوگیری می کند.

آثار اقتصادی گردشگری موجب می شود که دولت ها توجه بیشتری به سرمایه گذاری در این گونه صنایع کنند زیرا ایجاد مقادیر معینی سرمایه گذاری در صنایع زیربنایی موجب سرمایه گذاری های دو چندان در صنایع جانبی و پشتیبانی کننده این صنعت می شود (اردستانی ، ۱۳۸۷).

۲-۲-۲ آثار اجتماعی- فرهنگی گردشگری

امروزه تعداد بسیاری از گردشگران به فرهنگ جامعه ی میزبان و تفاوت فرهنگی توجه ویژه ای دارند و یکی از عوامل موثر در جذب گردشگر ویژگی های فرهنگی ، سنن و آداب و رسوم و حتی عقاید و ارزش ها و عرف های حاکم بر جامعه می باشد.

از نظر اجتماعی و فرهنگی ، توسعه گردشگری می تواند آثار و پیامد های مثبتی نیز از قبیل بهبود خدمات و امکانات اجتماعی ، توجه و حفظ الگو های فرهنگی در زمینه ی موسیقی ، لباس ، هنر و صنایع دستی ، ایجاد غرور و مباهات نسبت به فرهنگ محلی و ایجاد امکان مبادلات فرهنگی میان جوامع مختلف را به همراه داشته باشد (سعید اردکانی ، ۱۳۸۲:۵۰)

*اثرات مثبت فرهنگی

احیا و ترویج فرهنگ از دست رفته

ایجاد حس هم نوع دوستی و وحدت بین جامعه ی میزبان

اقدام به تاسیس موزه های فرهنگی تاریخی برای حفظ و احیای جاذبه های مادی و معنوی

احیای جاذبه های تاریخی و مرمت ابنیه

تمایل جامعه میزبان به یادگیری زبان های دیگر و تخصصی شدن در امور و بروز رسانی افراد محلی برای ایجاد ارتباط موثر با گردشگران

*اثرات مثبت اجتماعی

افزایش خدمات رفاهی

بهبود کیفیت خدمات درمانی

افزایش امکانات تفریحی و استراحتگاهی

۲-۲-۳ آثار زیست محیطی گردشگری

گردشگری بر محیط زیست آثار فراوانی دارد که مورد توجه جغرافیدانان است که فعالیت های انسان در چارچوب آن شکل میگیرد و مبتنی بر روابط انسان و محیط است.

در واقع آثار گردشگری و تفریح بر محیط زیست و تحلیل منابع، حوزه ای است که در آن جغرافی دان های انسانی و طبیعی در مطالعه مسایل مربوط به گردشگری ، دارای وجه مشترک اند. با این حال دلیل دیگر، اهمیت صرف محیط زیست طبیعی برای فعالیت گردشگری و تفریح است (Hall and Page ۲۰۰۲:۱۵۱).

*اثرات مثبت زیست محیطی

محافظت از منابع طبیعی و چشم انداز های بکر زیست محیطی

حفظ حیات وحش

فرهنگ سازی جهت احترام به محیط زیست طبیعی

حفاظت از خانه ها و ابنیه ی تاریخی

مشارکت بیشتر افراد برای حفظ و بهبود منابع طبیعی و جذب گردشگران

۳- یافته های تحقیق

۳-۱- پتانسیل ها و جاذبه های گردشگری طالقان

۳-۱-۱- روستای منتظران طالقان

در جوامع امروزی افراد به دنبال پیشرفت و به روز رسانی اطلاعات خود هستند اما در این میان گروهی از مردمان ایران زمین در روستایی در منطقه طالقان ساکن هستند که به تقلید از میرزا صادق مجتهد تبریزی یکی از علمای دوران مشروطیت باقی مانده اند و با تبعیت از ایشان روستایی سنتی و ایستا را در این منطقه سامان داده اند. اهالی این روستا اصالتا تبریزی هستند و با تاکید به این امر که ظهور امام زمان (عج) نزدیک است روزگار خود را میگذرانند. و معتقدند که امام زمان از طالقان ظهور می کند و ایشان از یاران وی خواهند بود.

این افراد ابتدا در چادر هایی کنار رودخانه ساکن بودند و سپس اراضی وسیعی را خریداری کردند.

شیوه ی تحصیل در این روستا بصورت سنتی و مکتب خانه ای می باشد و دروس فقهی همانند واجبات و محرمات و نیز خوشنویسی به آنها یاد داده می شود این مردمان بر زندگی دویست سال پیش ایرانیان توقف کرده اند، ایشان شناسنامه ندارند، از امکانات رفاهی جدید مانند آب لوله کشی ، گاز، برق ، تلفن، مطبوعات و رسانه و رادیو و تلویزیون، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش و یرانه استفاده نمی کنند. و حتی ساعت دیواری یا مچی هم ندارند .

هیچ فرد بیگانه ای زنان آنها را ندیده است چراکه خانه های آنها به شیوه سنتی و دارای اندرونی می باشد و همچنین هیچ غریبه ای حق ورود به منطقه آنها ندارد همچنین فقط در موارد خاص توسط رابط با مرکز شهر در ارتباط هستند.

اقتصاد اهالی روستای منتظران (ایستا) بر پایه ی کشاورزی و دامداری است و تمامی مواد خوراکی و پوشاکی را خود تهیه می کنند و مخارج خود را در ابتدا از فروش زمین های تبریزشان حاصل می کردند.

بذر بومی گندم را در زمینی که اصلاحات ارضی نشده و مالک حقیقی آن خودشان هستند با روش گاوآهن کشت می کنند و با قنات و رودخانه آبیاری می کنند و کود حیوانی می دهند. سپس با آسیاب آبی که خودشان درست کرده اند آرد می میکنند و سپس در تنور هایی که خود ساخته اند نان می پزند. ماست و لبنیات را خود فراهم می کنند و از گوشت حیوان نر خوراک میکنند و از پوست آنها لباس تهیه می کنند. معماری خانه هایشان تلفیقی از معماری کویری و نقاط سردسیری است و گچ کارخانه ای یا آهن به هیچ عنوان استفاده نشده است حیاط ها بدون فضا سازی و معماری داخلی خانه ها بسیار ساده است.

این افراد شناسنامه ندارند و جز جمعیت ایران محسوب نمی گردند و هیچگونه خدمات دولتی دریافت نمیکنند، دختران و پسران حق ازدواج ندارند زیرا اکنون در رساله ی فقهی میرزا صادق تبریزی حکمی در اینخصوص وجود ندارد.

عکس شماره (۲) نمایی از روستای منتظران

۳-۱-۲- رشته علم کوه

علم کوه نام کوهی با ارتفاع قله ۴۸۵۰ متر است که در منطقه تخت سلیمان، استان مازندران واقع شده است. قله علم کوه پس از دماوند دومین قله مرتفع ایران به شمار می رود. بیشتر شهرت این قله به خاطر دیواره ایست که در دامنه شمالی آن واقع است و دارای فنی ترین و سخت ترین مسیرهای سنگنوردی و دیواره نوردی در ایران است. این دیواره در ایران، جایگاهی مانند کی ۲ در جهان را داراست. پراچان و طالقان نزدیکترین شهرها به این منطقه در استان تهران هستند. از جبهه شمالی این کوه مشرف به کلاردشت و در جبهه جنوبی نیز این کوه مشرف به طالقان است. منطقه تخت سلیمان (علم کوه) واقع در مرکز سلسله جبال البرز و رشته کوه های تخت سلیمان قرار گرفته و قسمت بزرگی از آن تحت عنوان البرز غربی محسوب می گردد این ناحیه بزرگ

کوهستانی با داشتن حدود تقریبی ۲۰۰ قله بالای ۴۰۰۰ متر از شمال به سواحل دریای مازندران و از غرب به دره رودخانه کرج چالوس از شرق به منطقه الموت و سه هزار و از جنوب به منطقه طالقان محدود می گردد. یخچالها، برفچالها و دیواره‌های این منطقه از جمله مشهورترین ارتفاعات ایران و آشنا برای کوهنوردان خارجی است. این منطقه از شمال به شهرهای چالوس، سلمانشهر، تنکابن و مناطق جنگلی، از جناح شرقی محاط به دره رودخانه چالوس و از جناح غربی محدود به دره بزرگ سه هزار و بالاخره از جنوب و جنوب غربی به دره‌های طالقان و الموت منتهی می‌گردد.

شمار بسیاری از گردشگران خارجی برای بازدید از دیواره ی علم کوه و نیز صعود به قله ، طالقان می آیند. علم کوه دارای چشم اندازه‌های بسیار زیبا و حیرت انگیزی می باشد که افراد را مجذوب می کند.

عکس شماره (۳) علم کوه

۳-۱-۳- آبشار اورازان

آبشار اورازان در استان البرز واقع است. روستایی واقع در دل کوههای البرز مرکزی ۹۰ کیلومتری کرج و ۱۲ کیلومتری مرکز طالقان است. در شرق روستای اورازان و پانزده کیلومتری شرق شهرک طالقان و در دامنه های شمالی رشته کوه طالقان واقع است. این روستا در مسیر گوران و گلیرد قرار گرفته است و چشم اندازهای بکر و زیبا دارد. اورازان از جمله روستاهای پر آب منطقه طالقان است و به خاطر چشمه های جوشان دارای باغات وسیع گردو می باشد. در قسمت ورودی این روستا تپه ای واقع شده که با قدمت ۴ هزار ساله نشان از سابقه طولانی این روستا دارد. در مرکز این روستا و در ضلع شمالی مسجد روستا چشمه آب گوآرایی از زمین می جوشد که اهالی به آن اعتقاد زیادی دارند و آنرا گرمی و مقدس می شمارند. از کرامات چشمه این است که در سالهای خشکسالی شدید چشمه جوشان و جاری می‌باشد. نام دیگر این روستا آب ریزان می باشد.

۳-۱-۴- آبشار آسکان

آبشار آسکان طالقان در استان البرز واقع است. در مسیر گردشگری که به روستای گته ده منتهی می شود سه راهی است که راهی به روستای گراب و درانتها به روستای آسکان دارد. برای دسترسی به آبشار باید از میان درختان عبور کنید. این آبشار در فصول سرد حالتی یخ زده به خود میگیرد که بر جذابیتهای آن می افزاید و یکی از جاذبه های گردشگری طالقان در فصل زمستان است در این منطقه زیبا مسیرهای پیاده روی موجود است که گردشگران علاقه وافری به گذر از آن دارند. سراسر این آبشار در زمستان پر از قندیل های یخی بسیار زیبا می شود که جلوه خاصی از طبیعت به خود می گیرد. مسیر دسترسی به این آبشار ناهموار بوده و همراه داشتن امکانات کوهنوردی الزامی است. علاوه بر آبشار آسکان در دره های اطراف روستای جوستان نیز آبشارهای فصلی جوستان گزارش شده که در دسترسی به آن ها وسایل مناسب کوهنوردی را می طلبد.

۳-۱-۵- آبشار شله بن

آبشار شله بن که یکی از زیباترین آبشار های طالقان است و دارای طبیعتی بکر و ناب است. این آبشار از قله خسبان سرچشمه گرفته و رودخانه خسبان رود را تشکیل میدهد. این آبشار در غرب روستای بزج در ۱۰ کیلومتری شمال شهرک طالقان واقع شده است و مناظر طبیعی اطراف آن بسیار زیباست و یکی از جاذبه های طبیعی است که توجه گردشگران را به خود جلب کرده است. این آبشار از سه طبقه تشکیل شده و در مسیر دسترسی به آن می توان از کوچه باغ های قدیمی روستای خسبان و بزج نیز دیدن کرد.

عکس شماره (۴) آبشار شله بن

۳-۱-۶-قلعه کی قباد

این قلعه در فاصله سه کیلومتری شمال غرب روستای «هرنج» طالقان بر فراز کوه قرار دارد و مربوط به دوره اسماعیلیه است. از این قلعه فقط بقایای دیوارهایی از ملات ساروج باقی مانده است. حد فاصل دیوار شرقی و غربی حدود ۱۰۰ متر است و در وسط محوطه، آثار یک حوض سنگی به چشم می خورد که به احتمال زیاد برای جمع آوری آب باران و برف مورد استفاده بوده است. کاوشگران سفالینه هایی از تپه به دست آورده اند که مربوط به قرن پنجم ه.ق میباشد. این اثر در تاریخ ۱۲ بهمن ۱۳۸۱ با شماره ثبت ۷۰۸۰ به عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسید.

۳-۱-۷-غار کله سنگ

غار کله سنگ از غارهای استان البرز است که داخل کوهی به نام کله سنگ در حدود ۵ کیلومتری شرق روستای سوهان در شهرستان طالقان واقع شده است. دهانه غار تنگ است و طول غار ۸۵ متر می باشد. درون غار چندین دهانه چاه عمیق وجود دارد از سنگ چین های دستی درون غار این طور استنباط می شود که این غار در دوره های پیش از تاریخ مورد استفاده انسان ها بوده است. در بازدیدهای اولیه غارنوردان نیز گزارشاتی مبنی بر وجود استخوان در غار درج شده است که این امر نقش سکونتگاهی غار را تأیید می نماید.

۳-۱-۸- چشمه آبگرم خچیره

چشمه آبگرم خچیره یکی از چشمه‌های استان البرز است که در روستای خچیره از توابع شهرستان طالقان قرار دارد. روستای خچیره در بخش بالا طالقان شهرستان طالقان در ارتفاع ۲۴۰۰ متری از سطح دریا واقع شده است. این روستا که یکی از زیباترین نقاط استان البرز می‌باشد، دارای جاذبه‌های متعددی همچون کوه‌های وارکش، چشمه هفت‌خوانی (هفت چشمه)، رودخانه‌ها و باغ‌های میوه با درختان سر به فلک کشیده است.

۳-۱-۹- امامزاده هارون جوستان

امامزاده هارون در انتهای ضلع جنوب شرق روستای جوستان در شمال رودخانه شاهرود در نزدیک و شرق ده جوستان طالقان در محلی بنام تکیه واقع شده است دلیل نامگذاری آن محل هم بخاطر وجود همین امامزاده می باشد امامزاده هارون امامزاده ایست صحیح النسب و جلیل القدر بطوریکه در کتاب های انساب نام ایشان و محل دفن ایشان در طالقان نوشته شده است که آن بزرگوار بلاواسطه فرزند حضرت امام موسی کاظم علیه السلام و برادر حضرت ثامن الائمه علی ابن موسی الرضا علیه السلام و احمدبن موسی شاه چراغ در شیراز و علاالدین حسین بن موسی در شیراز و حمزه بن موسی در ری و خواهر ایشان حضرت فاطمه معصومه علیها سلام است که در شهر مقدس قم مدفون است.

امام زاده هارون با این جلالت خود و عظمت شأن که پسر و برادر و عموی امامان است گنبد و بارگاه محفوری دارد که در خور شان و مقام آن بزرگوار نیست در صورتیکه باید مانند برادران و خواهر خود گنبد و بارگاه با عظمت و با شکوهی داشته باشد مردم این امامزاده را بخوبی نشناخته اند لذا به او توجهی شایسته نشده فقط در زمان سلاطین صفویه شاه طهماسب اول و شاه عباس اول بقیعه این امامزاده را تعمیر کردند سنگ مرمر سفیدی که اینک روی دیوار راهرو درب ورودی به این امامزاده نصب کردند.

در گذشته مقبره امامزاده هارون دارای دو لنگه درب ورود به صحن خاتم کاری شده ذیقیمت بود که گویا در زمان قاجاریه ساخته و نصب شده بود که اخیرا آنها را کنده و برده اند اینک بجای آن درب چوبی ساده ای گذاشته اند امید که آیندگان در بنای آبرومند این امامزاده اقدام کنند خلاصه اینکه مردم از دور و نزدیک به زیارت این امامزاده بزرگوار می آیند و نسبت به او و اجداد طاهرینش عرض ادب میکنند و حاجت می طلبند.

عکس شماره (۵) امامزاده هارون در جوستان

۳-۱-۱۰- دریاچه سد طالقان

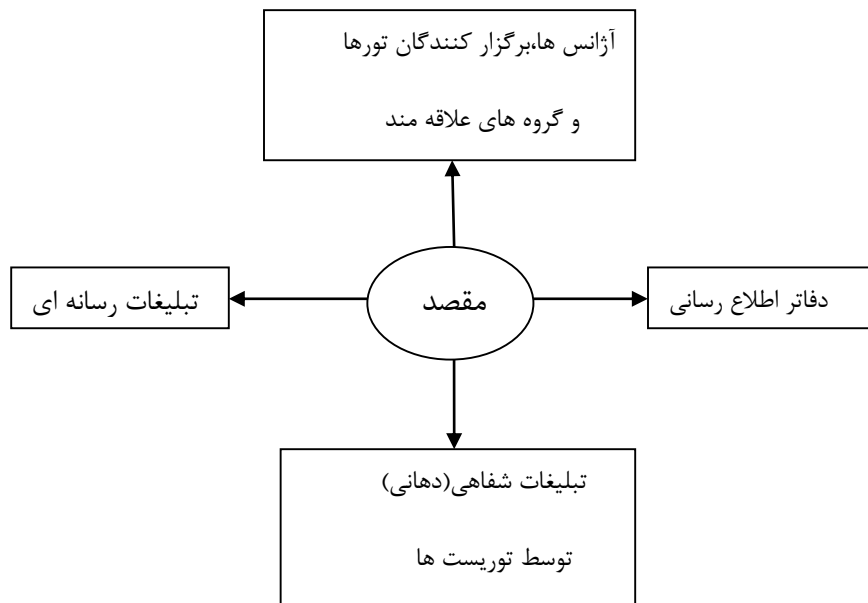
این دریاچه که در پشت سدی به نام طالقان (از کرج تا شهرک طالقان ۸۲ کیلومتر) قرار دارد به طول تقریبی ۱۵ کیلومتر در حد فاصل آبادی های گلینک ، میراش ، آردکان و آرموت از شمال و زیدشت و سنگ بن از جنوب ، دارای محیطی بسیار جذاب و دلنشین است. کرانه های اطراف این دریاچه به صورت خلیج های کوچکی به داخل مصب رودخانه های دائمی و فصلی که از قدیم الایام به طالقان رود سرازیر می شده اند پیشروی کرده است و باعث به وجود آمدن مناظر بسیار بدیعی از پیشروی آب به خشکی شده اند. آب این دریاچه سبز رنگ بوده و دارای چندین نوع ماهی است که کولی نام یکی از انواع آن می باشد. سد طالقان در هنگام تعطیلات مسافران زیادی را از کرج و تهران به خود اختصاص می دهد و افراد بدور از کار و مشغله ی فکری به استراحت و تجدید روحیه در این مناطق می پردازند ولیکن به علت عدم وجود زیرساخت های مناسب و خدمات رفاهی و بهداشتی آثار مخرب زیست محیطی بر منطقه دارد.

۳-۲- پیش نیازهای توسعه گردشگری روستایی

از آنجا که روستاها به عنوان بخش مهمی در اشتغال و درآمدزایی روستاییان به شمار می آیند و عمده نیاز های غذایی، در بخش روستا و همچنین از دید اقتصادی نیز ، مواد اولیه خیلی از بخش های صنعتی از روستا ها تامین می شوند، پرداختن به مقوله های درآمد زا از جمله گردشگری در نواحی روستایی باید در اولویت برنامه ها قرار گیرد (Zorn ۲۰۰۷).

ازین رو برای توسعه ی گردشگری نیاز به افزایش زیر ساخت ها و منابع مالی و فراهم کردن امکانات جهت سرمایه گذاری و آموزشی داریم. همچنین فعالیت های گردشگری روستایی باید در یک الگوی مشخص و بر اساس یادگیری به منظور گسترش اصول به سایر نواحی ساماندهی شوند (Farrel, ۲۰۰۵).

عکس شماره (۵)، عوامل موثر بر گسترش گردشگری (Brohman, ۱۹۹۶).

۳-۳-۳- موانع بازدارنده رشد گردشگری در طالقان

علی رغم جاذبه ها و منابع گسترده ای که در زمینه های مختلف فرهنگی، مذهبی، طبیعی در این منطقه وجود دارد ولی متأسفانه آن طور که باید و شاید مورد توجه مسئولین و گردشگران و برگزار کنندگان تورها قرار نگرفته است، یکی از مشکلات رکود گردشگری در این منطقه به خاطر وجود موانعی است که به چشم میخورد که در ادامه به آنها اشاره می گردد:

۳-۳-۳-۱- عدم رعایت استاندارد در جاده ها و صعب العبور بودن بسیاری از مناطق:

یکی از عوامل موثر در رشد یک منطقه آسانی دسترسی به آن است مسیر دستیابی به طالقان جاده ایست کوهستانی که در زمستان لغزنده و در ماه های دی و بهمن امکان دسترسی به سختی می باشد و گاهی جاده به طور کامل بسته می شود و امنیت کافی برای تردد را ندارد همچنین مسیر بسیاری از روستا ها هنوز آسفالت نشده و در فصل سرما و گرما نمی توان عبور کرد.

۳-۳-۲- عدم اطلاع افراد از جاذبه های موجود:

بسیاری از مردم طالقان را فقط به جهت سد و رودخانه ی آن می شناسند و اطلاعی از دیگر جاذبه های آن ندارند و این موضوع باعث شده که تجمع افراد در این نواحی زیاد شده و موجب آلودگی محیط زیست ، هوا و آب می شود.

۳-۳-۳- عدم وجود تبلیغات گسترده:

ضعف اطلاع رسانی موجب عدم رشد در منطقه می گردد یکی از تبلیغات موثر و رایج تبلیغات شفاهی یا به تعبیر دیگر دهانی است هنگامی که گردشگر از سفر خود رضایت کامل را داشته باشد به دوستان و آشنایان خود منطقه را معرفی می کند.

۳-۳-۴- کمبود امکانات اقامتی و سرویس های بهداشتی:

امکانات اقامتی در طالقان ضعیف است و به دلیل کمبود تقاضا ، خدمات به خوبی ارایه نمی گردد. کمبود سرویس های بهداشتی بین راهی از دیگر موانع جذب گردشگر می باشد.

۳-۳-۵- کمبود خدمات درمانی:

در محدوده شهرستان طالقان یک مرکز درمانی و بیمارستان واقع در شهرک وجود دارد که امکانات آن بسیار ضعیف است و نیز فاصله ی روستا ها با این مرکز زیاد می باشد و در فصل سرما با توجه به شرایط آب و هوا و وضعیت جاده ها بیماران را دچار مشکل می کند.

۳-۳-۶- بی توجهی مسئولین به فضا سازی و زیباسازی منطقه

۴- نتیجه گیری:

در عصر حاضر صنعت گردشگری یکی از ارکان اصلی درآمد زایی و توسعه اقتصادی در سطوح ملی و فراملی است. در مقاله حاضر که با هدف تقویت صنعت گردشگری و توسعه آن تدوین شده است به بررسی پتانسیل های مناطق روستایی در جذب گردشگر (مطالعه موردی: شهرستان طالقان) و اهمیت آن در روند اقتصادی، اشتغال زایی و نیز شرح جاذبه های متنوع طالقان پرداخته شده است. توسعه ی گردشگری نیازمند مدیریت راهبردی ، سیاست گذاری جامع نگر مسئولین جهت زمینه سازی مشارکت محلی ، تبلیغات گسترده ، افزایش امکانات اقامتی است.

منطقه طالقان از پتانسیل بالایی در جذب گردشگر برخوردار می باشد لیکن بدلیل ناآگاهی افراد توجه گردشگران را بخود جذب نکرده است.

در نهایت از آنچه تا کنون آمده می توان اذعان داشت ؛ چنانچه گردشگری روستایی به عنوان بخشی از صنعت گردشگری از مؤلفه های توسعه اقتصادی و در نتیجه ، از اهداف توسعه پایدار اجتماعی می باشد به همین دلیل طالقان با توجه به موقعیت جغرافیایی و شرایط جوی متفاوت ؛ ملزومات ، سیاست گذاری ها و برنامه ریزی های خاص خود را می طلبد.

۵- راهکار ها و پیشنهادات

۵-۱- تخصیص بودجه به بخش های ذیربط

طبیعتا هر چه توجه دولت به یک منطقه بیشتر باشد توجه سرمایه گذاران و مردم نیز بیشتر خواهد شد. بسیاری از عوامل ضعف و کمبود های حاکم در گردشگری به علت عدم وجود بودجه ی کافی و محدودیت منابع مالی است.

۵-۲- استفاده از فناوری اطلاعات در معرفی جاذبه ها

تهیه ی بلیط اینترنتی آنلاین ، رزرو آنلاین و دستیابی به اطلاعات کلی راجع به منطقه، ایجاد وبسایت گردشگری در منطقه بویژه به زبان انگلیسی از جمله عوامل کاربردی فناوری اطلاعات در صنعت گردشگری است.

۵-۳- تبلیغات گسترده و اطلاع رسانی

برای دستیابی به این هدف نیاز به تهیه بروشور ، پوستر و تبلیغات مجازی و رسانه ای می باشد تا جاذبه ها معرفی گردد.

۵-۴- ایجاد امکانات اقامتی

تاسیس و راه اندازی مسافر خانه ها و هتل ها متناسب با نیاز گردشگران و تقاضای آنان و اقدام به جمع کردن کمپین ها و چادر های مسافرتی .

۵-۵- تاسیس امکانات تفریحی و ورزشی

در حال حاضر یک استخر در طالقان وجود دارد ک آن هم در فصل سرما به علت کمبود سوخت و بودجه تعطیل میباشد یکی از عوامل جذب گردشگر امکانات تفریحی است. با توجه به شرایط آب و هوایی و اقلیم می توان امکانات تفریحی را بالا برد یا اقدام به ایجاد فضای مناسب جهت انجام ورزش های فصلی (اسکی) یا بومی نمود.

۵-۶- احیا و مرمت ابنیه ی تاریخی و مذهبی

قلعه کی قباد و امزاده هارون نیاز به توجه بیشتر و نیز بازسازی و احیا دارند.

۵-۷- احداث فضای سبز و ایجاد پارک ها موضوعی متناسب با سلیقه ی گردشگران

۵-۸- اقدام به تسریع خدمات ارائه شده به بومیان

یکی از عواملی که باید جدی شمرده شود لوله کشی گاز در منطقه طالقان است چراکه با انجام آن میتوان شاهد بسیاری از تحولات بود.

۵-۹-تاسیس پلیس گردشگری برای ایجاد حس امنیت و اعطای آرامش

۵-۱۰- ارزیابی ظرفیت تحمل منطقه و طرح مسائل راهبردی

۵-۱۱- تربیت افراد ماهر و آشنا کردن آنها با فرهنگ آداب و رسوم عقاید اعیاد عزاداری ها و سوگواری ها برای نشان دادن و معرفی کردن جاذبه ها در آژانس های مسافرتی

۵-۱۲- برگزاری تور های متنوع یک روزه و چندروزه

منابع:

- *رکن الدین افتخاری ، عبدالرضا ، قادری ، اسماعیل ، ۱۳۸۱ ، نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی ، فصلنامه مدرس ، دانشگاه تربیت مدرس ، دوره ششم ، شماره ۲ ، تابستان ۱۳۸۱ .
- *اردستانی ، محسن ، مبانی گردشگری روستایی ، دانشگاه تهران ، ۱۳۸۷ .
- *اردکانی ، سعید (۱۳۸۳) ، کاربرد مفاهیم چرخه عمر گردشگری و ظرفیت تحمل پذیری در توسعه گردشگری فصل نامه مطالعات جهانگردی شماره ۲ .
- *چهاربالش ، مریم (۱۳۸۹) "نقش گردشگری در توسعه روستایی ایران" ، روزنامه جام جم ، شماره ۲ .
- *رضوانی ، محمدرضا (۱۳۸۷) ، توسعه گردشگری روستا (با رویکرد گردشگری پایدار) ، انتشارات دانشگاه تهران ، ۱۳۸۷ .
- *مقصودی ، طهماسب ، لشگرآرا ، توریسم ، توسعه و روستا ، ماهنامه جهاد شماره ۲۶۴ ، ۱۳۸۳ .
- *نصیری زاده ، حمیدرضا ، توتونچی ، جلیل ، ۱۳۸۲ ، جهانگردی و اشتغال ، سمینار بررسی سیاستها و برنامه های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران ، تهران ، سازمان ایرانگردی و جهانگردی .

*Augustin , M, ۱۹۹۸ , Natonal strategies for Rural Tourism Development and Sustainability , The experience Journal of sustainable Tourism , Vol. ۴, No. ۳, PP. ۳-۲۳.

*Brohman, E. (۱۹۹۶). New directions for tourism in third world development. Annals of Tourism Research. Vol. ۲۳. pp. ۲۳۷-۲۴۵.

*Bulter .R.(۲۰۰۱) impacts of alter native types of tourism in rural village communities in less developed countries.

*Farrell, B. (۲۰۰۵). Seven steps towards sustainability: Tourism in the contex of new knowledge. Journal of sustainable tourism, vol. ۱۳, pp. ۱۰۹-۱۲۲.

*Hall, Derek , Kirkpatrick , Irene , Rural tourism and sustainable business , printed and bound in Great Britain by the Cromwell press , ۲۰۰۵ .

*Hall and page ۲۰۰۲ tourism in poor rural Areas , Diversifying the product and expanding the benefits in rural.

*Wilson , Suzanne , Factor for success in rural tourism development , Journal of Travel research , Vol ۴۰ , ۲۰۰۱ .

*WTTC (۱۹۹۴) world travel and tourism council, Executive summary sowing the seeds of Growth.

*Zorn, E. (۲۰۰۷). Communitarian tourism hosts and mediators in peru. Annals of Tourism Research. Vol. ۳۲, No. ۱, pp. ۲۶۶-۲۶۸.